

9. Певцова Е. А. Проблемы формирования правового сознания, правового воспитания и правовой культуры в современной отечественной юриспруденции / Е. А. Певцова // Право и политика. – 2004. – № 9. – С. 112–119.

10. Орлова О. О. Юридична освіта та юридична клініка: форми правового виховання чи правової освіти? / О. О. Орлова // Юриспруденція ХХІ століття : наук. конф. 14 листопада 2007 р. : зб. тез. – Д., 2008. – С. 192–194.

11. Годованець В. Правова просвіта громадян України: методологічні проблеми розроблення Концепції / В. Годованець, В. Кампо, В. Тертичний // Право України. – 1999. – № 1. – С. 27–30.

12. Національна програма правової освіти населення : Указ Президента України від 18 жовтня 2001 року № 992/2001 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 43. – Ст. 1921.

13. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посіб. / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров. – 4-ге вид., стер. – К. : Знання, 2010. – 495 с.

ЗАРУБА В.М., доктор історичних наук, професор, професор кафедри загально-правових дисциплін
(Дніпропетровського гуманітарного університету)

УДК 94 (477.63):929.73

ЗЕМЛЕВЛАСНИКИ КАТЕРИНОСЛАВСЬКОГО ПОВІТУ ДВОРЯНИ НЕЧАЄВИ

На підставі архівних матеріалів та друкованих джерел у статті розглянуто соціально-правові аспекти формування земельної власності катеринославських поміщиків Нечаєвих. Простежено їхній родовід і показано роль в історії краю.

Ключові слова: Нечаєви, Боголюбівка, Громова, Юрівка, Наталівка, Катеринославський повіт, дворяни, землевласники.

На основании архивных материалов и печатных источников в статье рассмотрены социально-правовые аспекты формирования земельной собственности екатеринославских помещиков Нечаевых. Изучена их родословная и показана роль в истории края.

Ключевые слова: Нечаев, Боголюбовка, Громова, Юрьевка, Натальевка, Екатеринославский уезд, дворяне, землевладельцы.

Based on archival material and printed sources in the article the social and legal aspects of land ownership Ekaterinoslavskoe landlords Nechayevy. Prostezheno their ancestry and the role in the history of the region.

Keywords: Nechaev, Boholyubivka, Gromov, Yurivka, Natalivka, Ekaterinoslavsky County, nobles, landowners.

Прізвище *Нечаєв* походить від старослов'янського слова-імені «нечай» – несподіваний, нечаяний, неочікуваний, раптовий. Тобто, хлопчик, який був неочікуваною, несподіваною, іноді не бажаною (а може й не потрібною) дитиною для батьків. Воно широко поширене в українців, росіян і білорусів як ім'я, прізвище і прізвисько. В середовищі української козацької старшини Гетьманщини і Запорозжя відомо кілька Нечаїв. Зокрема, правобережні полковники Данило та його брат Іван Нечаї, а також багато урядників нижчого рангу [17, с. 342 – 343].

Російський рід Нечаєвих походив із старого служилого московського дворянства ще із часів царя Івана Грозного. Він встиг розгалужитися і дати кількох визначних військових та державних діячів [24]. Найвідомішим з них був Степан Дмитрович Нечаєв, власник розкішного маєтку та палацу в стилі ампір (архітектор В.І. Баженов) у селі Полібіно на Орловщині. Катеринославські Нечаєви були з ним у близькому спорідненні. Як засвідчує опубліковане листування з їхнього архіву [16, с. 273], С.Д. Нечаєв був братом у четвертому

поколінні наталівського землевласника Гліба Васильовича Нечаєва. У 1834 р., коли обер-прокурор відвідував Катеринослав, між ними мала відбутися зустріч [16, с. 273].

Після ліквідації Запорозької Січі і роздачі козацьких вольностей московському служилому дворянству в Новоросії, у Катеринославському повіті тодішньої Азовської губернії теж з'явилося декілька Нечаєвих – близьких і далеких родичів, які осадили і заселили кілька сіл з назвою Нечаївка.²

Нечаєв Іван Олексійович, – народився 1734 р. З 1778 р. до 1783 р. був секретарем Азовського губернського правління. Відомо також, що у 1780 р. він служив в губернських установах, які знаходилися в Катеринославі-на-Кільчені. У 1787 р. вже мав класний чин титулярного радника і був скарбником Експедиції для будівництва губернського міста Катеринослава. Тоді ж за ним у Костянтиноградському повіті було записано 12 ревизьких душ та 1856 дес. землі [11].

Нечаєв Фома Олексійович, – напевно, брат Івана Олексійовича. Служив у російській армії, брав участь у другій російсько-турецькій війні (1787–1791 рр.). Капітан. Власник і засновник села Нечаївка на р. Базавлук.³ Мав там 1600 дес. землі і 20 кріпаків (13 чол. і 7 жін. статі). У 1798 р. він продав це село з кріпаками дружині губернського секретаря Федора Антоновича Антонова Марії Леонтіївні. Вже у неї, 9 жовтня 1803 р., маєтність купив сусідній поміщик Захарій Михайлович Малама за 1000 рублів асигнаціями [20, с. 344].

Нечаєв Єфрем Дмитрович, – згадується у 1792 р. як катеринославський губернський протоколіст, член Лічильної комісії Катеринославського намісницького правління.

Родовід наталівських землевласників Нечаєвих розпочинається із **Дмитра Прокоповича Нечаєва**, сина московського стрільця Нечая (Прокопа) Миколайовича, і має такий поколінний розпис:

I.

1. Петро Дмитрович Нечаєв. – Засновник родини катеринославських Нечаєвих. Виходець з Курської губернії із міста Старого Оскола.⁴ Брат Єфрема. Учасник обох катерининських турецьких війн у чині секунд-майора та майора. Першим з Нечаєвих одержав рангову дачу в Новоросії, а згодом придбав нові землі на Катеринославщині. Зокрема, купив шматок «Великого Лугу», – розкішних запорозьких угідь коло Дніпра, побіля володінь графа І. Г. Чернишова. Тут він побудував дім і осадив сільце, назвавши його на честь старших синів та їхніх святих покровителів Бориса і Гліба – Борисоглібівкою. Воно стало родовим маєтком всіх його родичів та нащадків. Тут було нечаївське дворянське гніздо, тут вони на початку XIX століття спорудили «храм во имя благоверных князей Бориса и Глеба», біля якого їх усіх і поховали.

Село Борисоглібівка сусидило зі слободою Красногригорівкою (Чернишовкою), в якій ще у 1795 р. вчинено спробу побудувати власну церкву, але безуспішно. Про цей факт дізнаємося зі свідчень, зібраних єпископом Феодосієм (Макаревським) [31, с. 235 – 238].

Відтак, нечаївська Борисоглібівська церква стала спільним храмом для жителів Борисоглібівки і Красногригорівки. Зрештою, після 1861 р. ці села злилися в одне.

Дружина: Булгакова Ганна Федорівна, – донька старооскольського поміщика Федора Авдейовича Булгакова⁵. У 1805 р. – землевласниця, «майорша», поміщиця слободи Нечаївка Катеринославського повіту. Мала з чоловіком синів Бориса, Гліба, Гаврила, Василя і доньку Марфу [5].

II.

² Щоправда, не всі. В Олександрівському повіті село з назвою Нечаївка було єврейською колонією, назва якої означала «неочікувана», «несподівана».

³ Цей населений пункт, як «хутір Нечаєва» показано на військово – топографічній карті 1861 р.

⁴ Старий Оскол – нині районне місто Белгородської області Російської Федерації. Розташований на річці Оскіл (лівий доплив Сіверського Дінця) на межі з Курською областю.

⁵ В архівних матеріалах за 1762 р. знайдено згадку про прапорщика Новооскольського полку Івана Булгакова (РГИА. – Ф. – 350. – Оп. – 2. – Дело 3403. – Л. 48 – 49.). Федір Авдеевич мав брата Петра, а той доньку Ганну (заміжно за поміщиком Богашопчицьким Юхимом Осиповичем) та Анастасію (у заміжжі за Шаталовим). Місто Новий Оскол сьогодні перебуває у складі Белгородської області Російської Федерації.

2. (1) Борис Петрович. – Секунд-майор (1783 р.). Власник слободи Борисоглібівка. У 1783 р. обраний катеринославським повітовим суддею. З 1785 р. у відставці. У 1805 р. – майор у відставці. 1812 року був ще живий. Похований в огорожі Борисоглібської церкви села Красногригорівка.

Дружина: *N.N.N.*

3. (1) Гліб Петрович. – Якихось додаткових свідчень про нього наразі не виявлено.

Дружина: *N.N.N.*

4. (1) Гаврило Петрович. – Капітан. У 1805 р. вже був покійний. Похований в огорожі Борисоглібської церкви села Красногригорівка.

Дружина: *N.Уляна (Іуліанія) Іванівна.* У 1805 р. «капітанша», землевласниця. Похована в огорожі Борисоглібської церкви села Красногригорівка.

5. (1) Василь Петрович. – Прем'єр-майор Київського гренадерського полку. У 1793 р. секунд-майор, нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня. Вийшовши у відставку, 1798 р. одружився з донькою поміщика села Чумаки Олексія Савицького Лукією і обвінчався з нею в Трьохсвятительській церкві села Письмичеве [16, с.163]. Влаштував шлюб добрий знайомий П.Д. Нечаєва, поміщик, власник села Нечаївка Ф.О. Савицький (1754–1818), – рідний дядько нареченої. Спочатку подружжя мешкало в Чумаках та Бутовичівці, а потім перебралося до одержаної в посаг за нареченою Лукіївки.

У 1805 р. В.П. Нечаєв – майор у відставці. Він був господарськи активним, підприємливим поміщиком, скуповував землі, примножував власність. Заснував і осадив селянами село Лукіївку, біля слободи Кам'януватої і німецької колонії Гроссдорф, назвавши його на честь дружини. Побудував там з червоної цегли пишний, двоповерховий, вкритий бляхою дім, який став осідком всіх його нащадків – сина, онука та двох праонуків. Брав участь у ярмарках в Нікополі, Катеринославі, Харкові, Сумах, Ромнах. Саме він порушив клопотання перед Департаментом герольдії про узаконення дворянства свого роду. У 1814 р. Василь Петрович звернувся з поданням до катеринославських дворянських зборів з проханням внести його і його родину до родовідної книги, додавши генеалогічний розпис роду складений ним. Рішенням дворянського депутатського зібрання (від 20 вересня 1833 р.) і указом департаменту герольдії правлячого Сената (№ 3162 від 26 серпня 1847 р.) його вписали до третьої частини (дворяни за вислугу) Родовідної книги катеринославського губернського дворянства [2].⁶ Щоправда, в цій книзі він записаний як *Василь Прокопович (!)*.

Був хорошим батьком, постійно піклувався про сина, безпосередньо займався його вихованням та навчанням. Означене засвідчують 86 листів до сина Гліба, написані впродовж 1812–1821 рр. до Катеринослава та Харкова. Помер у 1821 р. (переївши раків і застудившись, купаючись у Дніпрі). Похований в огорожі Борисоглібської церкви села Красногригорівка.

Дружина (з 1798 р.): *Савицька Лукія Олексіївна*, – точні роки народження та смерті невідомі. Донька О. О. Савицького від шлюбу з О. .П. Майбородою. Народилася близько 1781 р. в Бутовичівці. Мала з чоловіком лише одного сина Гліба. По жіночій лінії предками Лукії Олексіївни були: *мати* – Майборода Олена Прокопівна, донька власівського сотника; *бабуся* – Бутович Ірина Степанівна, донька бунчукового товариша, *прабабуся* – Лизогуб Марія Яківна, донька відомого полководця, чернігівського полковника Якова Кіндратовича Лизогуба [17]. Письменна: збереглися 10 листів до сина, які вона написала впродовж 1821–1832 рр. Померла десь наприкінці 1860-х рр. в Лукіївці Катеринославського повіту. Була похована в Красногригорівці в огорожі Борисоглібської церкви.

(1) Марфа Петрівна – родом з Курської губернії. Жила в селі Борисоглібівка Красногригорівської волості. Мала сина Івана та доньку Ганну, Сару і Софію.

Чоловік: *Яровий Герасим Кузьмич.*

III.

6. (5) Гліб Васильович. – Єдиний син В. П. Нечаєва та Л. О. Савицької, який вижив, був наполовину росіянином наполовину українцем, бо по матері теж був Савицький. Нам точно не відомо ні року його народження, ні року смерті. Освіту і виховання здобував спочатку

---

⁶ В книзі «Адрес-календарь, или Общая роспись начальствующих и прочих должностных лиц по всем управлениям в Российской империи на 1818 год» В. П. Нечаєв згадується в частині 2, на с. 228.

вдома, від домашніх вчителів і гувернантів. Потім закінчив Катеринославську першу класину гімназію (1813 – 1818) [32] та три курси юридичного факультету Харківського університету (1818 – 1821). За свідченням сучасників Гліб був оптимістом, чуйним, життєрадісним, присмним у спілкуванні. Людина освічена, ерудована, збирав бібліотеку, живопис, зберігав родинний архів. Саме йому належав корпус епістолярію за 1787–1868 рр, опублікований у 2003 р. старшим науковим співробітником Дніпропетровського історичного музею імені Д. І. Яворницького С. В. Абросимовою [16]. В ньому – 45 листів сина до батьків писаних впродовж 1812–1830 рр.

Коли у 1821 р. несподівано помер батько, Гліб Васильович, за підтримки матері, став господарем численних нечаєвських маєтків. Служив. Дістав класний чин колезького асесора.⁷ Після одруження у 1927 р. щодалі більше займався громадськими дворянськими справами, а ведення господарства переклав на дружину Ангеліну.

Протягом 1832 – 1854 рр. він, як і перед тим його батько, продовжував клопотання про дворянство Нечаєвих. 27 червня 1844 р. тимчасове присутствіє департаменту герольдії Сената повернуло Глібу Васильовичу справу про дворянство Нечаєвих до катеринославських дворянських зборів у зв'язку з недостатньою обґрунтованістю викладу. Лише 22 червня 1854 р. Сенат затвердив доповідь тимчасового присутствія герольдії про приналежність Нечаєвих до російського дворянства через службові заслуги їхніх батьків. Гліб і його син Андрій були вписані до другої частини (військові дворяни) Родовідної книги катеринославського губернського дворянства.

Кільканадцять років поспіль Г. В. Нечаєв був предводителем дворянства Катеринославського повіту (1848–1860 рр.), членом Товариства сільського господарства Півдня Росії, членом-кореспондентом «Спеціальної комісії по коневодству». Брав активну участь у роботі губернського комітету по виробленні проекту положення про скасування кріпосного права. Титулярний радник (1846), «его высокоблагородие».

У 1860 р. він володів чотирима селами (Ангелівкою, Борисоглібівкою, Веселим та Лукіївкою), 273 ревізькими душами (із них 226 кріпаків і 47 дворових), 69 селянськими дворами. Мав також 7234 дес. землі, в той час як усі його селяни користувалися лише присадибними ділянками, що разом в чотирьох селах склали 17 дес. [23, с. 4 (163)]. Свої маєтки неодноразово закладав, тому Сенат, впродовж 1830 – 1861 рр., оголошеннями та заборонами 13 разів накладав арешт на подальші юридичні операції з його нерухомістю [21, с. 2597].

Можна також додати кілька слів про близьке дворянське оточення Нечаєвих. Їхніми сусідами у різних володіннях були поміщики М. О. Хвоцинський, І.Ф. Чмельов, О.Кашенко, С.А. Гаркушевський, Т.Т. Гаркушевський, Семен Максимович та Іван Максимович Пилипенко, баронеса М.П. Енгельгардт⁸ які згадуються в нечаївському родинному листуванні. Принагідно також зазначу, що новоросійські земельні угіддя з селами і селянами поміщики постійно перепродували, перекупували. Населені пункти від того часто змінювали власників, а разом з ними і назви. Заможні дворяни формували єдині володіння, заокруглюючи власницькі території, продаючи віддалені ділянки і прикупуваючи за виручені кошти ближні. Ціни на маєтки тоді були різні. Наприклад, помістя у селі Свистунівка сусідньої Херсонської губернії продали за 105 000 рублів асигнаціями. Для порівняння: за цінами 1842 р. 75 руб. сріблом рівнялися 262,5 руб. асигнаціями. У 1855 р. за коня давали 69 руб. асигнаціями чи 35 руб. сріблом [16, с. 294].

Відомо, що у 1857 – 1859 рр. він тяжко хворів і востаннє у документах згадується 1864 р. Тож, цілком ймовірно, що у 1865 р. Гліб Нечаєв помер. Був похований поряд зі своїми

⁷ В книгах «Адрес-календарь, или Общая роспись начальствующих и прочих должностных лиц по всем управлениям в Российской империи» Г. В. Нечаєв згадується кілька разів: 1823 р. (частина 2, с. 65); 1824 р. (ч. 2., с. 65); 1825 р. (ч. 2., с. 66); 1826 р. (ч. 2., с. 66); 1827 р. (ч. 2., с. 67); 1838 р. (ч. 2., с. 183).

⁸ Марія Павлівна Енгельгардт (Неверовська) – близька родичка П. В. Енгельгардта, власника с. Кирилівка та родини Т.Г.Шевченка, в якого той служив козачком. У 1854 р. пожертвувала російській армії, яка йшла на Кавказьку лінію через Катеринославську губернію, 500 відер горілки, ще й інших поміщиків закликала до цього (ДІМ. – АРХ. 18605). А в 1860 р. вона значиться як власниця села Солоного, де їй належав 141 двір (370 кріпаків і 18 дворових).

двома покійними дітками, батьком (мати, на час його смерті, ще була живою), дядьками, тіткою і дядиною біля родинної церкви Бориса і Гліба у Борисоглібівці [33, с. 284].

Дружина (з 1827 р.): *Міллер фон Рефенштайн Ангелія Григорівна* (1811–1883), – донька бессарабського поміщика, німця-колоніста, католика, барона Григорія Міллера фон Рефенштайна, власника садиби неподалік Одеси. На час одруження доньки він був уже покійним, тому опікуном, який власне і віддав її заміж, став старший син Йозеф (Осип). Мав Г. Міллер також синів Олександра і Григорія та старшу доньку Фаїну (другим шлюбом заміжно за К. Х. Яновським).

Збереглося 60 листів Ангеліни Григорівни до чоловіка за 1829–1859 рр. Німкеня і католичка, вона не перейшла у православ'я. На прощу і говіти їздила в костел до Нікополя, або до Ямбурга. Вела родинне листування, підтримувала добрі стосунки із сусідніми землевласниками – Пилипенком, Гаркушевським, Хвоцинським, Тарасевичем. Син останнього Олексій був її хрещеником. Ангелія розбудовувала маєток в Лукіївці, де жила їхня родина, примножувала власність, скуповувала землі. Відомо, що у 1863 р. вона придбала землі навколо Наталівки, біля Гегелиної, Акимівки (Максимовича), Олександрівки-2 (Орлової) тощо. Завдяки її дбайливості напередодні 1861 р. Нечаєвим належало тут більше 7 000 дес. землі, а у трьох економіях понад 12 000 голів овець.

Подружжя мало трьох дітей. Старший син Борис (1832–1833) та молодша донька Ганна (1840–1841) померли немовлятами. Обоє поховали у Красногрігорівці біля Борисоглібської церкви. Вижив лише один середульший син Андрій. Та й той ріс хворобливою, слабкою здоров'ям дитиною, мов рослинка з льоху.

Після смерті чоловіка, при малоініціативному і хворобливому синові Андрієві, з малолітніми онуками, Ангеліна Григорівна стала єдиною дієздатною, справжньою господинею і власницею нечаєвських латифундій. Такою вона і лишилася в пам'яті наших селян як владна, господарлива, сувора і несправедлива. Померла А. Нечаєва несподівано для всіх 24 липня 1883 р. в Лукіївці у віці 73-ох років. Ліберальна губернська газета «Екатеринославский листок» з цього приводу подала інформацію, що вона не встигла навіть зробити відповідних розпоряджень щодо заповіту [14]. Кореспондент газети, який знаходився в Томаківці, також сповіщав, що до Лукіївського маєтку приїхали: невістка покійної З. М. Нечаєва (Вяземська), дядько сиріт-спадкоємців, шталмейстер двору його величності А. В. Новосільцев (1850–1923) і місцевий землевласник О. О. Савицький, які були призначені опікунами майна небіжчиці. Поступово до Лукіївки прибули також судовий пристав Музиченко, охоронець майна Ф. Трипольський⁹ та мировий суддя Ковалевський, які разом з опікунами розподілили майно і передали його онукам покійної – братам Юрію та Борису Нечаєвим, розділивши на рівні долі.

IV.

7. (6) Андрій Глібович. – Єдиний син Гліба та Ангелії, який вижив. Народився в Лукіївці 1835 р. Закінчив в Одесі гімназію (Рішельєвський ліцей), у 1851 р. вступив до школи гвардійських прапорщиків після чого пішов до кавалергардів і служив у лейб-гвардії його імператорської величності гусарському полку та в резервному кавалерійському корпусі у Вільно. У 1864 р. одержав звання полковника і одружився.

Вийшовши у відставку за станом здоров'я, Андрій мало займався господарськими справами, покладаючись цілком на матінку. Хоча, у 1869 р. він побував в Одесі і взяв участь в роботі «Товариства допомоги сільському господарству», яке на черговому засіданні обговорювало ефективність нових винаходів. Зокрема нового культиватора, сконструюваного поміщиком села Лошкарівка В. Г. Христофоровим [30].

Тобто, А. Нечаєв до певної міри цікавився проблемами великого батьківського господарства. Але все ж більше жив в Італії де з 1870 р. служив позаштатним співробітником російської імператорської місії. Там, у Римі, він і помер 25 листопада 1871 р. у віці 36 років й

---

⁹ У 1898 р. дворянин Феодосій Іванович Трипольський мав в Анастасіївській волості 551,3 десятини землі: хутір Виноградний і заїжджий двір біля села Сергіївка. Його батьку Івану Костянтиновичу Трипольському належала 1071 дес. біля села Сергіївка. Раніше, у 1860 р., власником Сергіївки (та села Ново-Капітанське) був Афанасій Трипольський, який мав там 93 ревізькі душі: 67 кріпаків і 25 дворівих.

був тимчасово похований на протестантському цвинтарі містечка Тестаччо [33;29]. Про факт перенесення його праху до Красногригорівського некрополя нам наразі не відомо. Напевно він так і залишився в Італії, бо дружину поховали в Москві.

Дружина (з 1864 р.): княжна **Вяземська Зінаїда Миколаївна**. Народилася 1845 р. Донька князя М. С. Вяземського (1814–1881) та К. П. Новосільцевої (1825–1858). Батько Зінаїди належав до найвищої російської аристократії – династії Рюриковичів. Окрім того, він був поетом, другом М. Ю. Лермонтова, учасником літературного та суспільного руху середини ХІХ ст. Її дід по матері, П. П. Новосільцев (1797–1869), був впливовим сановником, займав посади московського віце-губернатора (1838) та рязанського цивільного губернатора (1851). Збереглися портрети Петра і Миколи Петровичів Новосільцевих та їхньої матері К. О. Торсукової (Новосільцевої) виконані В. Л. Боровиковським на початку ХІХ ст. До сьогодні ще стоїть (хоча й інтенсивно руйнується) їхній родинний дім в селі Воїнь-2 Орловської області.

Цим шлюбом Нечаєви поріднилися з найвищою російською знаттю – Нарішкініми, Татищевими, Вяземськими, Торсуковими, Мансуровими, Апраксіними, Новосільцевими, Закревськими, Святополк-Четвертинськими. А через шлюби дітей та онуків з родами Граббе, Голєніщевих-Кутузових та інших.

За шість років спільного життя подружжя мало двох синів – Юрія і Бориса. Померла Зінаїда Миколаївна у 1894 р. і була похована у Москві на цвинтарі Донського монастиря біля могил батька та матері.

V.

8. (7) Юрій (Георгій, Жорж) Андрійович. – Народився 22 березня 1865 р. в м. Ніцца. Закінчив Петербурзький пажеєвський корпус. служив у кавалергадії. Юнкер (31. XII. 1889), корнет (5. VIII. 1891), поручник (1895), командир розвідки 4-го ескадрону Н-ського полку. 18 вересня 1897 р. вийшов у відставку і був зарахований у запас гвардії кавалерії.

На той час Юрій був вигідним нареченим, який мав земельні угіддя та маєтки в Катеринославській, Симбірській та Орловській губерніях. Зокрема, в Катеринославському повіті у Новопокровській волості йому належали 5992 дес. придатної і 41 дес. непридатної землі. Власне, це були дві ділянки біля села Наталівка: I ділянка 4517 дес. придатної і 26,2 дес. непридатної землі навколо хутора Павлівка (Жабівка) (всього – 4543,2 дес); II ділянка – 299,3 дес. придатної і 4,5 дес. непридатної землі навколо хутора Боголюбівка (Громова) (всього 303,8 дес). Також в Секретарівці він мав 1176,3 дес. придатної і 11,7 дес. непридатної землі (всього 1188 дес.). Окрім того, в с. Висока (Ракова) і с. Криничувата (Кудашева) Лошкарівської волості 6030,2 дес. і в с. Борисоглібівка Красногригорівської волості 1560 дес. Всього ж на Катеринославщині він мав 13625,2 дес. землі [19, с. 37, 128]. Йому також належали економія в Громовій, садиба в Лукіївці, він же володів спадковим маєтком матері в с. Воїнь (Воїна) Мценського повіту Орловської губернії.

На відміну від марнотратного молодшого брата, Георгій Андрійович виявився дбайливим господарем своєї чималої маєтності. Зокрема, саме ним у Громовій створено цегельний завод, який випускав клеймовану його ініціалами продукцію: «НГ», тобто «Нечаєв Георгій».

У 1897 р. він самостійно і дуже вигідно одружився з донькою князя О. Д. Масальського Ольгою (Глікерією) Олексіївною. Проте, у шлюбі прожив недовго, постійно слабуючи здоров'ям, лікуючись в Криму і за кордоном. Він подорожував, колекціонував книги, стародруки, антикваріат. В лукіївському маєтку створив цілу картинну галерею російського та західноєвропейського живопису. Взимку численна родина Нечаєвих мешкала в маєтку у селі Воїнь, а з весни до осені жила в Криму. Там, на замовлення Юрія Андрійовича у 1902 р. відомий ялтинський архітектор О. Е. Вегенер¹⁰ спорудив на узвишші

¹⁰ Вегенер Оскар Емілійович (роки життя невідомі) – походив з німецької (пруської) чи швейцарської родини Вегенерів. Народився в Росії. Жив у Петербурзі. Брав участь (як помічник архітектора Максиміліана Месмахера) у спорудженні палацу імператора Олександра III в Массандрі. За його проектом, крім вілли Нечаєвих, в Ялті було споруджено готель «Метрополь» (1902), власну дачу в Массандрі, палац в Мухоматці (1909), дачу «Стамболі» у Феодосії (1914). Помер наприкінці 1920-х рр.

одного з домінуючих пагорбів Ялти пишну віллу в стилі італійського ренесансу з розкішним великим парком навколо. Внутрішні покої дому вражали вишуканістю, багатством та смаком, з яким все було зроблено [28, с. 413]. За спогадами сучасників це був «один из самых роскошных особняков с великолепным парком, в доме было 14 комнат и вся обстановка в нем была достойна музея». Збереглося фото вілли з 1902 р., яке подав в альбомі «Дворяне России» відомий французький дослідник Жак Ферран.

Юрій помер в Ялті 11 червня 1904 р., після тяжкої недуги, у віці 39 років. Ймовірно, що теж був похований біля Борисоглібської церкви в селі Красногригорівка.

Дружина (з 1897 р.): **Масальська Ольга (Глікерія) Олексіївна** (1878 – 1951 рр.). Походила з відомої дворянської родини, мала старшу сестру Домнікію (по чоловікові Веригіна) та молодшу Ганну (Нюру). Подружжя за шість років спільного життя мало четверо дітей – доньку Зінаїду (1900–1926) і трьох синів: Андрія (1901–1964), Бориса (1902–1982) та Олега (1904–1945). Всі вони у 1920 р. емігрували за кордон де жили і померли: Андрій в США, а Борис, Олег та Зінаїда у Франції.

Після смерті чоловіка молодій вдові було всього 26 років. Тому у 1907 р. вона вийшла заміж вдруге, за сина генерал-ад'ютанта А. В. Новосільцева Антона Антоновича – підсавула 28 Донського козацького полку, двоюрідного брата Юрія Нечаєва (по матері). Вони повінчалися у Спаській церкві села Воїн, родового помістя Новосільцевих [16, с. 461]. В цьому шлюбі вона мала ще двох дітей. Але другий чоловік загинув у громадянській війні з більшовиками 1920 р. І вже в еміграції О.О.Масальська виходить заміж втретє за Г. А. Новосільцева, рідного брата свого другого чоловіка, разом з яким виїхала на Мальту. У третьому шлюбі мала 4 доньки. Померла 1951 р. у Франції.

9. (7) Борис (Боббі) Андрійович. – Народився 1869 р. Одержав домашню освіту. Після смерті бабці, Ангеліни Григорівни, став власником земель в селах Лошкарівської, Новопокровської та Красногригорівської волостей: Весела (2970 дес.), Лукіївка (4551 дес.), Борисоглібівка (1477 дес.), Висока (Ракова), Криничувата (Кудашева), – загалом числом 8198,1 десятина. Окрім того, йому належали 1359 дес. біля с. Вереміївка Золотоніського повіту Полтавської губернії (спадщина по лінії Савицьких), 66 дес. в с. Михайлів Брід Чернського повіту Тульської губернії, та 228 дес. в с. Михайлів Брід Мценського повіту Орловської губернії. За описом 1898 р. дворянину Новопокровської волості Б.А.Нечаєву належали в Лукіївці та Веселому 3003, 5 дес. землі (2961,5 придатної і 42 непридатної), в селах Висока і Криничувата 4634,6 дес. (4575,9 придатної і 58,7 непридатної), а також в селі Борисоглібівка 1560 дес. [19, с. 37, 128].

Цікавився історією та археологією: у 1904 – 1905 рр. на його землях вів розкопки відомий вчений, історик та археолог Д. І. Яворницький [34]. Участь Бориса в пошукових наукових і краєзнавчих процесах відбилася в протоколах і працях Тринадцятого археологічного з'їзду в Катеринославі (1905 р.). Про «його високоблагородіє Бориса Нечаєва» згадується також в листі С. А. Бродницького до Д. І. Яворницького [15, с. 88]. В Лукіївській садибі була велика книгозбірка з колекцією стародруків.

Борис жив у маєтку на широку ногу, не служачи у жодному відомстві. А після смерті матері у 1894 р., яка хоч якось його контролювала, взагалі захопився картярством, мандрями, відпочинками на популярних дорогах курортах. За спогадами сучасників, влаштував в Лукіївці вечірки, бали, катання на човнах по озеру, фейерверки, концерти. Він та його гості любили вишукану європейську кухню. Столи сервірували срібним чеським і порцеляновим мейсенським посудом з родовими гербами й вензелями. В ставку с. Кам'янувата навіть вирощували спеціальний вид жаб для гурманів, які звикли до французьких делікатесів. Великий панський дім, побудований ще прадідом з червоної цегли, на два поверхи, з мансардою, вкритий бляхою, обставив розкішними меблями, прикрасив пишними аксесуарами: китайськими вазами, французькими гобеленами, італійською скульптурою, перськими килимами. За його наказом, під керівництвом останнього управителя лукіївської садиби, єврея Л. М. Штейна, реконструйовано старий парк, на озері споруджено острів з

за нез'ясованих обставин. Можливо, його тіткою була Марія Олександрівна Вегенер (1845 р.н.), «прусская подданая», дружина Василя Семеновича Капніста (1830 р.н.).

альтанкою, як в уманській Софіївці, висаджено великий фруктовий сад, в ставках біля Гроссдорфа та в Кам'януватій розвели рибу.

Картяр і сибарит, він часто вдавався до фінансових афер. Дійшло до того, що на прохання дружини над його майном 3 вересня 1909 р. встановили опіку «за расточительность» [16, с. 461]. Вже наступного року опікуни подали оголошення в місцеву пресу про здачу його земель в оренду.

Опіка була встановлена рішенням Четвертого департаменту Сената від 19 серпня 1909 р. над маєтками в Катеринославській, Орловській і Полтавській губерніях [7]. Наявні архівні матеріали засвідчують, що впродовж серпня 1909 – березня 1910 рр. опікун Б. Нечаєва генерал-майор Тихонов кілька разів порушував клопотання про дозвіл продати маєток його підопічного в Катеринославській губернії. Але Сенат йому в цьому клопотанні відмовив [4 – 6]. Проте, в липні – серпні 1912 р. дозволив підопічному дворянину Б. А. Нечаєву передати в дар своїм малолітнім дітям маєтки в Катеринославській губернії [8]. А в лютому 1913 р. дозволив закласти землю біля села Єреміївки Полтавської губернії [9].

В описі 1913 р. згадується хутір (двір) Б. А. Нечаєва біля с. Лукіївка, за 90 верст від Катеринослава, зі ставком [12, с. 20]. Лукіївські селяни згадують свого останнього поміщика, як «культурного і вежливого барина».

У 1914 р. Борис Нечаєв викинув ще одного несподіваного, до того ж непатріотичного фортеля: коли розпочалася війна з Німеччиною, він відписав берлінську квартиру місцевим офіцерським зборам, у подяку за ту гостинність, з якою вони його приймали під час попередніх візитів. На початку 1919 р., коли вдруге прийшли «совети», кинувши все лукіївське майно, разом з усією родиною виїхав спочатку на ялтинську дачу до Криму, а наприкінці 1920 р. емігрував до Німеччини. Жив і помер у Берліні [18; 25].

Дружина (з 1894 р.): **Белякова Марія Н.** (можливо, донька Михайла Гавриловича Белякова (1950 – 1937). Подружжя мало чотирьох дітей. Три доньки: Ольгу (1895 р.н.), Олександрю (1898 р.н.) та Марину (1903 р.н.),¹¹ а також сина Георгія (Юрія) (1901 р.н.). Про їхню долю наразі нічого не відомо.

Загалом же, від кінця XVIII ст. і до 1919 р. Нечаєви володіли кільканадцятьма селами і значними земельними угіддями у Катеринославському повіті Катеринославської губернії, а також в Полтавській, Сибірській та Орловській губерніях. Їхніми власницькими маєтками з кріпаками були села:

Алексеевка (Нечаївка) – осаджена О. Савицьким. Знаходилося на річці Нажорс. У 1798 р. його власником був Ф. О. Савицький. Згодом стала власністю В. П. Нечаєва. 29 квітня 1844 р. управляючий маєтками Г. В. Нечаєва Андрій Бойко писав, що в Катеринославі вирішується питання по відстрочці платежів за борисоглібські землі. Тому Казенна палата перевела із Алексеевки в Нечаївку всіх людей, залишивши там одну землю, без села і селян [17, с. 157]. По ревізії 1858 р. в селі було 7 дворів і 65 мешканців (36 чол. і 29 жін. статі).

Ангеловка (Нечаєва) – заснована у 1838 р. подружжям Глібом та Ангеліною Нечаєвими на землях Лукії Савицької і назване на честь дружини. Знаходилося в балці, південніше нинішнього села Михайлівка Олександропільської сільради. В листуванні родини Нечаєвих село не згадується. Але, певний час в Дніпропетровському архіві зберігалися ревізькі сказки села за 1858 р. [1] та є статистичний опис 1859 р., складений на підставі проведеної ревізії.

Згідно із цим описом, **Ангеловка (Нечаєва)** лежала біля Нікопольського тракту, ліворуч від сільської дороги із Катеринослава через Логову (Олександрополь) до села Шолохове поряд зі слободою Весела, за 70 верст від Катеринослава та за 25 верст від другого (Томаківського) стану. У ній було 14 дворів (хат) і 122 жителя: 56 чоловіків і 66 жінок [27, с. 9 – 10]. Надільної землі вони не мали, а під присадибними ділянками в усіх разом було 4 дес. За описом поміщицьких маєтків 1860 р. Г. В. Нечаєв мав у селі 56 ревізьких душ: 48 кріпаків і 8 дворових, які жили в 16 хатах (дворах) [23, с. 4, № 31]. Толока була спільною з панською худобою, водопій спільний лише влітку. Проте, селянам, за їхнім бажанням, давалося

¹¹ Марина Борисівна Нечаєва (28 червня 1903 – 27 квітня 1905) не прожила і двох років. Померла і похована за кордоном. Див.: [137].

достатньо землі під сінокоси та орне землеробство. Безкінні ж могли заробити собі збіжжя із снопа на панських ланах [23, с. 4, № 31].

У 1868 р. Ангелія Нечаєва виселила місцевих селян у щойно засновану нею Юрівку. Нині село не існує. Його роташування можна побачити на російських військово-топографічних картах 1861 р.

Боголюбівка (Громова) – була селом біля громівської економії, а Громова – власне сама економія. Ліквідована А. Г. Нечаєвою у 1865 р. На його місці нині вигін для випасу громадської худоби жителів села Наталівки.

Борисоглібівка (Нечаївка) – перша родинна маєтність катеринославських Нечаєвих. Знаходилася біля дніпрового лиману. У 1783 р. його власником був Б. П. Нечаєв. Наприкінці 1850-х рр. в селі побував відомий етнограф та письменник, товариш Т.Г.Шевченка, А.С. Афанасєв–Чужбинський. За його словами, більш злиднених селян як в Борисоглібівці йому ніде ще не доводилося бачити [10]. Своім непомірним здирицтвом поміщики довели їх до крайньої убогості. У 1858 р. в селі було 26 дворів і проживало 132 жителя (66 чол. і 66 жін.). За два роки, у 1860 р. Г. В. Нечаєву тут належали 64 ревізькі душі: 53 кріпаки і 11 дворових, які мешкали в 17 хатах (дворах) [23, с. 4, № 31]. Присадибні ділянки всіх селян разом склали 4 дес. Наділів вони не мали. Толока і водопій були спільні з поміщиком. Проте, пан виділяв достатньо землі під сінокоси і орне землеробство із власного фонду. Нині територія села затоплена водами Каховського водосховища. Жителі відселені в село Червоногригорівку Нікопольського району.

Вереміївка (Єреміївка) – село Золотоніського повіту Полтавської губернії, засноване ще на початку XVII ст. князем Яремою (Єремією) Вишневецьким. Було сотенним центром Вереміївської сотні. Нечаєви одержали її в дар ще 1840 р. (збереглася копія дарчого акта датована 1852 р.). У 1850 та 1858 рр. у Вереміївці проводилися ревізії, сказки яких до 1941 р. знаходилися в Дніпропетровському обласному архіві [1, № 6, 8, 10]. Історичну територію села у 1960 р. затопили води Кременчуцького водосховища, а виселений на узвиштя населений пункт знаходиться в Чорнобаївському районі Черкаської області.

Весела (Нечаєва). – слобода, заснована подружжям Нечаєвих у 1832 р. на землях Лукії Савицької поряд з Чумаками. Знаходилося на південно-західному схилі балки біля сучасного села Михайлівка Олександропольської сільради. Заселене кріпаками, купленими в Росії та на Лівобережній Україні. В листах А.Г. Нечаєвої до чоловіка (1838 р. та 1840 р.) йдеться про шинок у Веселому [16, с. 229 – 231]. Також згадується велика кошара з ягницями, могила Близнюки, біля якої зберігалися сіно і солома для веселянської худоби.

Населених пунктів з подібною назвою в околицях було кілька (зокрема у сусідніх Федорівській та Лошкарівській волостях). Останнє знаходилося біля Лукіївки і теж належало нечаєвській родині. Сьогодні вони у складі Нікопольського району.

В архівах збереглися згадки про ревізію у Веселому, яка проводилася 1858 р. [1, № 15]. За опублікованими матеріалами цієї ревізії, слобода (деревня) Весела (Нечаєва) розкинулася за 70 верст від Катеринослава ліворуч біля дороги через Олександрополь (Логову) до села Шолохове в Другому (Томаківському) стані Катеринославського повіту. В ній стояло 16 дворів (хат) і мешкало 108 душ жителів (52 чол. і 56 жін.) [27, с. 10]. Згідно з описом поміщицьких садиб 1860 р. Г. В. Нечаєву тут належало 52 ревізькі душі. Із них 37 були кріпаками, а 15 – дворовими. Жили вони у 12 хатах (дворах) і мали під присадибними ділянками 3 десятини на всіх [23, с. 4, № 31].

Веселе позначене на російських топографічних картах 1861 р. Хутір Веселий є і на радянських військових картах 1943 р. (між Кашкарівкою та Оленівкою).

Кам'янувата – село між Лукіївкою та поміщицькою садибою Нечаєвих. Було заселене їхніми кріпаками-дворовими. В Кам'януватій знаходилася Лукіївська економія. Сьогодні існує як урочище, в якому збереглося дві хати.

Лукіївка – друга за значенням (після Борисоглібівки) нечаївська маєтність. Знаходилася в балці Кам'януватій біля ставка. Тутешні землі дісталася В. П. Нечаєву, як посаг за дружиною Лукією, на честь якої і назване засноване село. По ревізії 1858 р. тут було 40 дворів, 101 чоловік і 96 жінок жителів. У 1860 р. Г. Нечаєв мав тут 101 ревізьку душу: 88 кріпаків і 13 дворових, які мешкали в 24 хатах (дворах) [23, с.4, № 31]. Присадибна земля всіх селян

складала 6 дес. Наділів вони не мали. Заселене село головним чином селянами з Росії. Про це свідчать прізвища живих та покійних (на цвинтарі) жителів: Бредіхіни,¹² Рагуліни, Зубареви, Ковальови, Заїкіни, Кузьміни, Вороніні, Аверкови, Амфітеатрови, Касьянови. Хоча чимало серед них тоді було і українців. В листах А.Г.Нечаєвої до чоловіка згадуються селяни Клювас, Яровий, Гмирич, Литвин, Рула. Таких прізвищ сьогодні в селі немає. Нині Лукіївка – невеличке сільце в одну довгу вулицю, Криничуватської сільради Нікопольського району. Неподалік нього знаходяться кургани Орлова Могила та згадана вище Нечаєва (Гегелина) Могила, з вершини якої, як твердять місцеві старожили, раніше було видно Нікополь.

Нечаєва хутір – поселення на нечаївських землях біля р. Базавлук. Після 1861 р. ліквідоване.

Нечаїв хутір – населений пункт на місці сучасного села Карайкове. Є на військовій карті 1861 р. Заснований та заселений кріпаками Глібом Нечаєвим. Тут були землі родини аж до 1917 р.

Нечаївка – одне з перших осаджених Нечаєвими сіл. У 1805 р. його власницею була «майорша» Г. Ф. Нечаєва. У 1812 р. там жив її син Василь Петрович з родиною – туди йому писав листи дядько дружини С. О. Савицький [16, с. 370 – 371]. Як зазначалося вище, у 1844 р. саме в цю Нечаївку із Алексеевки Казенна палата перевела селян.

Нечаївка(Велецковка) – слобода, осаджена Нечаєвими в балці Широкої, неподалік села Олександрівка (Красна Долина).

Земельні угіддя Нечаєвих були суміжні із селами:

Висока (Ракова) – село Лошкарівської волості. У 1860 р. його власницею була Олександра Гавриленкова. Нині – село Високе Новоіванівської сільради Нікопольського району, знаходиться за 4 км. від Лукіївки.

Воїнь (Воїна) – село Мценського повіту Орловської губернії. Родинний маєток Новосільцевих. Землі тут успадкували онуки К. П. Новосільцевої Юрій та Борис Нечаєви.

Криничувата (Кудашева) – село Лошкарівської волості. Нині центр сільради Нікопольського району.

Наталівка – село Новопокровської волості. Нині Солонянський район, центр сільської ради.

Секретарівка – село Новопокровської волості в Грушеватій балці. Нині не існує.

Чернишовка – власне борисоглібівська економія Нечаєвих в Красногригорівській волості. Нині в складі села Червоногригорівка Нікопольського району.

Юрівка – село Новопокровської волості. Нині у складі села Наталівка Солонянського району. На початку ХХ ст. угіддя Нечаєвих займали тисячі десятин землі і у порівнянні з мікроскопічними наділами, якими вони «обдарували» своїх селян, це була ціла держава. Згідно з відомою нам статистикою лише в Катеринославській губернії брати мали разом 21823, 3 дес. землі [26, с. 37; 78; 128]. Маєтки вони неодноразова здавали в оренду, закладали, брали під них іпотечні кредити тощо. Про це збереглися численні архівні свідчення [3].

Іноді брати виступали і в ролі благодійників та доброчинців. Земська документація зберегла свідчення про це. Протокол засідання Катеринославського земства від 12 жовтня 1898 р. зафіксував інформацію про пожертвування ними цегли на спорудження земської лікарні в Олександрополі (Логовій): «Юрием Андреевичем Нечаевым – 10 000 кирпича, Борисомъ Андреевичем Нечаевым – кирпичъ сарая» [22, с. 48].

У роки громадянської війни 1918–1920 рр. всі маєтності родини конфіскували, розгромили, або пограбували. Коли у лютому 1919 р. в Нікополі встановилася радянська влада, місцевий ревком ухвалив конфіскувати всі поміщицькі землі та маєтки. У березні виконком створив ревізійну команду, яка й конфіскувала все наявне в лукіївській садибі майно і більше ніж на 30 возах вивезла його до Нікополя. Там воно було розпорошене начальством – подароване, розкрадене, передане на зберігання. Завдали йому втрат і подальші, не менш лиховісні події. Вцілілі рештки знаходяться нині в Нікопольському та Дніпропетровському

¹² Цікаво, що з таким прізвищем були і поміщики в сусідніх Одеському та Херсонському повітах Херсонської губернії. А житель Лукіївки з прізвищем Бредіхін, на моє питання «Ви росіяни?» відповів: «Та ні, ми українці!».

музеях і їх ще можна побачити в експозиціях [13, с. 3]. Збереглися також родинні листи за 1784 – 1868 рр.

Самі Нечаєви емігрували за кордон: родина Юрія Андрійовича поїхала до Франції, а родина Бориса Андрійовича до Німеччини в Берлін (де їй, можливо, надали притулок місцеві офіцерські збори). Їхні долі склалися по-різному. Сьогодні відомо лише про нащадків «потомственного дворянина Орловської губернії, корнета лейб-гвардії кінно-гренадерського полку» Б. Ю. Нечаєва (1902–1982), одруженого з Г. Д. Граббе (у 1933 р.) – Олену Борисівну Нечаєву-Бассет (1937 р.н.) та Олега Борисовича Нечаєва (1944 р.н). Вони та їхні діти мешкають у Франції, заробляючи собі на життя медициною, юриспруденцією, викладацькою практикою. На початку 2001 р. вони побували в Україні (Дніпропетровську і Нікополі), відвідали місця пов'язані з їхніми предками.

До певного часу на нашій землі залишалися лише могили кількох поколінь Нечаєвих в Червоногригорівці. За свідченням некрополіста та генеалога М.П.Чулкова тут, в огорожі Борисоглібської церкви, вони були поховані поряд в такій послідовності:

«1. Борис Петрович. 2. Иулиания Ивановна. 3. Гавриил Петрович. 4. Анна Глебовна, (+ 1841). 5. Василий Петрович, (+ 1821). 6. Борис Глебович, (+ 1833). 7. Глеб Васильевич, (+ 1865)» (номери і дати проставлені мною – В.З.) [33].

Аналіз наведених ним даних, без жодних дат, свідчить, що вони подані станом на 1865 р. – час смерті Гліба Васильовича, позаяк у переліку немає згадки про могили Андрія Глібовича (+1871) та Ангеліни Григорівни (+1883). Вони також дають підстави висловити припущення, що на час смерті Г. В. Нечаєва його мати Лукія Олексіївна була ще живою, бо її могили в переліку (біля сина і чоловіка) теж не згадано.

Сьогодні ж ні від їхніх маєтків, ні від церкви, ні від могил не лишилося каменя на камені. Ніби кара господня стерла будь-який слід їхнього буття на цій грішній землі. На місці громівської економії зараз вигін для випасу громадської худоби. У Лукиївці, там де стояв розкішний нечаєвський маєток з парком і озером, за радянських часів колективізатори збудували ферму. Її також вже немає – пішла в небуття й, здавалося вічна, колгоспна цивілізація. Борисоглібівка разом з церквою і могилами Нечаєвих, мов легендарна Атлантида, зникла наввіки під водою і мулякою Каховського водосховища у 1956 р. За законами суспільного розвитку над тим, що сталося, добряче постаралися «вдячні» піддані та їхні нащадки: так було і так завжди буде з тими, хто свій добробут і щастя будує на злиднях та нещасті інших.

Список використаної літератури:

1. Державний архів Дніпропетровської області. – Фонд 1684. – Оп. – 8. – Од. зб. 138. – Помещики Екатеринославского уезда Нечаевы (1802 – 1862). – 23 дела. – Справи № 9 та 14 (Ревизские сказки деревни Ангеловки); справи № 11 та 12 (Ревизские сказки деревни Боголюбовка); справа № 15 (Ревизская сказка деревни Веселой).
2. Дніпропетровський історичний музей ім. Д. Яворницького. Відділ фондів. – И 1807. – КП 60297. – Родословная книга господ потомственных дворян Екатеринославского уезда. – 134 с.
3. Российский государственный исторический архив (РГИА). – Фонд 593. – Дворянский банк России. – Оп.8 (1886 – 1917 гг.). – Дела: 1148 – 1198. – «Помещики Екатеринославской губернии Екатеринославского уезда Нечаевы». – 5 дел (перезалог имений).
4. РГИА. – Ф. 1343. – Департамент герольдии Сената. – Оп. 26 (часть 1). – Дело 1577: «О дворянстве Нечаевых Екатеринославской губернии» (1855 г.) – 70 листов.
5. РГИА. – Фонд 1350. – Третий департамент Сената. – Оп. 2. – Дело 3403. – Прапорщик Новооскольского полка Иван Булгаков (1762 г.). – Л. 48 – 49.
6. РГИА. – Фонд 1352. – Четвертый департамент Сената. – Оп. 22. – Дело 82: «Об отклонении ходатайства опекуна над личностью и имуществом дворянина Б. А. Нечаева генерал-майора Тихонова о разрешении продажи имения его подопечного в Екатеринославской губернии» (27 августа 1909 г. – 23 марта 1910 г.). – 9 листов.
7. РГИА. – Фонд 1352. – Четвертый департамент Сената. – Оп. 22. – Дело 598: «Об учреждении опеки над именьями в Екатеринославской, Полтавской и Орловской губерниях, принадлежащих подопечному дворянину Б.Нечаеву» (11 – 15 ноября 1911 г.). – 13 листов.

8. РГИА. – Фонд 1352. – Четвертый департамент Сената. – Оп. 22.– Дело 838: «О разрешении подопечному дворянину Б.А.Нечаеву передачи имения в Екатеринославском уезде и губернии в дар своим малолетним детям» (6 июля – 21 августа 1912 г.). – 35 листов.
9. РГИА. – Фонд 1352. – Четвертый департамент Сената. – Оп. 22.– Дело 1033: «О разрешении залога земли при деревне Еремеевке Золотоношского уезда Полтавской губернии, принадлежащей подопечному дворянину Б. А. Нечаеву» (4 – 26 февраля 1913 г.). – 9 листов.
10. Афанасьев–Чужбинский А. С. Поездка в южную Россию. – Том 1. – Часть 1. Очерки Днепра. – СПб., 1861.
11. Владимиров М. М. Первое столетие города Екатеринослава. – 1787 – 9 мая 1887г. – Екатеринослав, 1887. – С.с. 27; 57.
12. Вся Екатеринославская губерния. 1913 год. – Екатеринослав, 1914.
13. Ганжа П. К. Из Нечаевского наследства: К 80 – летию Никопольского краеведческого музея // «Никопольские известия». - № 28. – 15 апреля 1999 г.
14. «Екатеринославский листок» – Екатеринослав, воскресенье 14 августа 1883 года, № 91.
15. Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. Випуск 3. (Листи музейних діячів до Д.І. Яворницького). – Дніпропетровськ, 2005 .
16. Епістолярна спадщина родини Нечаєвих (кінець XVIII – перша половина XIX століття) / Упорядник С.Абросимова, І.Анцишкін, Н.Сурева та інші. Наук. ред. А.Бойко // Джерела з історії Південної України. Том 3. – Запоріжжя: РА «Тандем-У», 2003. – 488 с.
17. Заруба В. М. Козацька старшина гетьманської України: персональний склад та родинні зв'язки (1648 – 1782). – Дніпропетровськ: Ліра, 2011.
18. Катеринославська гілка Нечаєвих. Упорядник Н.Сурева // Епістолярна спадщина родини Нечаєвих... – С.465.
19. Материалы для оценки земель Екатеринославской губернии. Т.1. Екатеринославский уезд. – Екатеринослав, 1899. – С. 37; 127; 128; 150 – 159.
20. Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. Т.III (Л – О). – К., 1912.
21. Общий алфавит фамилиям владельцев, имения которых находятся под запрещением с 1829 по 1865 год.. Книга четвертая. – СПб, 1867.
22. Постановления Екатеринославского уездного земского собрания чрезвычайной и XXXIII очередной сессий 1898 года. – Никополь, 1898.
23. Приложения к Трудам редакционных комиссий для составления Положений о крестьянах, выходящих из крепостной зависимости. / Сведения о помещичьих имениях. – Том VI. – СПб, 1860.
24. Русское служилое дворянство второй половины XVIII века (1764 – 1795). Составитель В.П.Степанов. – СПб.: Академический проект, 2003.
25. Соклаков А.Ю. Генеалогия дворянского рода Нечаевых // Епістолярна спадщина родини Нечаєвих... – С. 441 – 446.
- 26.Список земельных владений Екатеринославского уезда Екатеринославской губернии (с одной картой). – Екатеринослав, 1899. – С. 8; 10; 23; 33; 37; 46; 50.
27. Списки населенных мест Российской империи, составленные и издаваемые Центральным статистическим комитетом Министерства внутренних дел / XIII, Екатеринославская губерния с Таганрогским градоначальством: по сведениям 1859 года /. – Санкт-Петербург, 1863.
28. Спогади О.Б.Нечаєвої-Боссе // Епістолярна спадщина родини Нечаєвих... – С. 413.
29. Тестаччо. – М., 2000.
30. Труды Императорского Вольного экономического общества. – Том 2. – СПб., 1870. – С. 150.
- 31.Феодосий (Макаревский). Материалы для историко-статистического описания Екатеринославской епархии. Церкви и приходы прошедшего XVIII столетия. – Екатеринослав, 1880. – С. 203–207; 241–243.
32. Чабан М.П. Птахи з гнізда Придніпров'я. – Дніпропетровськ: Дніпрокнига, 2005. – 480 с. – С. 49–52.
33. Чулков Н. П. Русский провинциальный некрополь.– М., 1996. – С. 284.
34. Эварницкий Д. И. К истории нашего края // Вестник Екатеринославского земства. – 1904. – № 2-3. – С. 43–63.

